

Procesul de extindere a Uniunii Europene în domeniul agriculturii Instrumente tehnico-financiare de pre-aderare

Uniunea Europeană (UE), alcătuită din cele 15 țări membre, avea la 1 ianuarie 2001 o populație de 377,6 milioane locuitori și o suprafață totală de 3.191,1 mii km². Conform deciziei luate de Consiliul European de la Essen (la 9 decembrie 1994) urmează ca Uniunea Europeană să se extindă spre Estul Europei, astfel încât procesul de integrare va lua dimensiuni continentale. Ca urmare a cererilor de aderare făcute de către zece țări din Europa Centrală și de Est (TECE) s-au încheiat „Acorduri Europene” cu țările respective, ulterior și cu Cipru.

Comisia Europeană a aprobat, la 15 iulie 1997, documentul numit **Agenda 2000**, care este legat de această extindere și tratează totodată toate problemele cu care se confruntă Uniunea Europeană la începutul secolului al XXI-lea. Protocolul de aderare a cinci state candidate din Europa Centrală și de Est (Estonia, Polonia, Republica Cehă, Slovenia și Ungaria) a fost elaborat la 30 martie 1998 (Conferința de la Londra), revizuit ulterior prin adăugarea Ciprului. La Helsinki (în decembrie 1999) Consiliul European a hotărât începerea procesului de negociere cu încă cinci state din Europa Centrală și de Est. În urma acestei hotărâri, în vara anului 2000, începe negocierea cu Bulgaria, Letonia, Lituania, România și Slovacia, urmând să se ia o decizie hotărâtoare în legătură cu Turcia și Malta.

O altfel de Uniune Europeană, cu viitoarea sa configurație de state, va avea o populație de peste 482 milioane locuitori, din care: 377,6 milioane locuitori ale UE-15 și 105,8 milioane locuitori ale celor zece țări din Europa Centrală și de Est plus Cipru, precum și o suprafață totală de peste 4.368,2 mii km². Decalajele mari de dezvoltare economică care există între aceste țări din Europa Centrală și de Est (plus Cipru) și Uniunea Europeană, ca și între ele însele, precum și stadiul diferit al tranziției acestora la economia de piață nu pot asigura informații certe cu privire la etapele în care vor deveni membre cu drepturi depline, urmând ca decizia hotărâtoare în acest sens să fie luată în viitor, pe măsura îndeplinirii criteriilor stabilite de aderare la UE.

În procesul de extindere, inclusiv în domeniul agriculturii, Uniunea Europeană sprijină pregătirea țărilor candidate (Țările din Europa Centrală și de Est – TECE) pentru a corespunde exigențelor pieței unice. Alinierea la piața unică a Uniunii Europene presupune stabilirea de către fiecare țară candidată a priorităților sale sectoriale.

Pentru realizarea obiectivelor stabilite, Uniunea Europeană sprijină procesul de aderare a țărilor candidate prin mai multe instrumente tehnico-financiare: fonduri nerambursabile (programele PHARE, ISPA și SAPARD destinate exclusiv țărilor candidate și programe comunitare, deschise atât statelor membre ale UE, cât și statelor candidate) și împrumuturi. În domeniul agriculturii, problemele de sprijin au cuprins domenii foarte vaste: plecând de la reforma funciară, până la dezvoltarea unor forme noi de management și promovarea modernizării sectorului agro-industrial.

PHARE (Poland Hungary Aid for Reconstruction of Economy) este primul instrument tehnico-financiar nerambursabil conceput de Uniunea Europeană pentru a sprijini aspirația țărilor din Europa Centrală și de Est de a evolua către o societate democratică și o economie de piață.

Înființat la începutul anului 1989 pentru Polonia și Ungaria (primele două țări care au reușit să realizeze trecerea de la regimul comunist și economia centralizată la un regim democratic), programul s-a extins treptat, încât a ajuns să numere 13 țări partenere din regiune, iar zece dintre aceste țări, printre care și România, și-au exprimat dorința de a deveni membre ale Uniunii Europene. Ca urmare a acestor evoluții, sfera de activitate a programului PHARE s-a lărgit, acesta adresându-se în prezent dezvoltării economice pe termen lung și investițiilor necesare procesului de aderare.

Programul se concentrează pe sprijinirea activităților din două domenii:

1. **dezvoltarea instituțională** (sprijinirea guvernelor statelor candidate în implementarea Aquis-ului comunitar - reprezintă circa 30% din bugetul PHARE în țările candidate)

Există două mecanisme importante de consolidare instituțională, și anume:

- furnizarea expertizei în domeniul Aquis-ului comunitar prin TAIEX (Birou de schimburi de Asistență Tehnică și Informații);
- reforma administrației publice și a organismelor de reglementare prin programul SIGMA (Sprijin pentru Îmbunătățirea Guvernării și Managementului).

2. **investiții** (sprijinirea statelor candidate în efortul de a-și alinia activitățile industriale și infrastructura pentru a atinge standardele UE, prin mobilizarea investițiilor

solicitate - reprezintă circa 70% din bugetul PHARE în țările candidate)

Sprrijinul investițional este concentrat pe următoarele patru domenii-cheie:

➤ *investiții mari*

Întrucât programul PHARE sprijină doar o mică parte din necesarul finanțării pentru investiții de mare anvergură, asistența se concentrează pe rolul catalizator, jucat de program în mobilizarea co-finanțării împreună cu țările partenere și instituțiile financiare internaționale (BERD și Banca Mondială);

➤ *investiții în norme UE*

În acest caz sprijinul se orientează către aplicarea unor norme comunitare în domenii cum ar fi: concurența, energia (inclusiv siguranța în domeniul energiei nucleare), legislația socială și cea a muncii, normele veterinare și fito-sanitare, legislația produselor industriale, protecția consumatorilor, comerțul, justiția și afacerile interne;

➤ *dezvoltarea regională*

Țările candidate sunt sprijinite în vederea implementării unor politici care le vor permite să beneficieze de Fondurile Structurale ale UE;

➤ *sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii*

Aceasta se realizează prin acționarea co-financiară cu instituțiile financiare internaționale, bănci și alte surse comerciale. Noile facilități pentru întreprinderi mici și mijlocii furnizează acestora capital, împrumuturi și garanții.

După negocieri cu țările candidate, Comisia Europeană elaborează un program național PHARE pentru fiecare țară, numit Parteneriat pentru Aderare (PA). Acesta stabilește domeniile prioritare în care țara respectivă trebuie să facă progrese, în vederea pregătirii pentru aderare. De asemenea, au fost elaborate și programe multianuale și orizontale în care sunt incluse proiectele ce vor fi realizate, supuse în prealabil aprobării comitetului de gestiune a programului, compus din reprezentanți ai țărilor membre.

ISPA (Instrument for Structural Policies for pre-Accession) este cel de-al doilea instrument tehnico-financiar nerambursabil conceput pentru sprijinirea țărilor candidate în procesul de aderare la Uniunea Europeană. ISPA oferă sprijin financiar pentru investiții în domeniul protecției mediului și al transporturilor, pentru accelerarea procesului de armonizare a legislației țărilor candidate cu normele europene în aceste două sectoare.

Obiectivele generale urmărite de programul ISPA sunt:

- să sprijine țările candidate în vederea alinierii standardelor lor de mediu la cele ale UE;
- să extindă și să conecteze rețelele de transport proprii cu cele trans-europene;
- să familiarizeze statele beneficiare cu politicile și procedurile aplicate de Fondurile Structurale și de coeziune ale UE.

Printre beneficiarii direcți ai fondurilor financiare ISPA se numără: instituții publice locale, instituții publice centrale, companii naționale/regii autonome.

ISPA va finanța în perioada anilor 2000-2006 proiecte în domeniul infrastructurii de transport și de mediu. Programul a demarat la 1 ianuarie 2000 și se derulează în cele zece țări candidate din Europa Centrală și de Est. Ca

urmare a aprobării de către Consiliul UE a Regulamentului ISPA (Nr. 1267, din 21 iunie 1999), Comisia Europeană a propus o alocare indicativă a resurselor ISPA pentru fiecare țară beneficiară.

SAPARD (Special pre-Accession Programme for Agriculture and Rural Development) este cel de-al treilea instrument tehnico-financiar nerambursabil conceput pentru a sprijini țările candidate în abordarea reformei structurale în sectorul agricol și în alte domenii legate de dezvoltarea rurală, precum și în implementarea Aquis-ului comunitar referitor la CAP-PAC (Common Agricultural Policy-Politica Agricolă Comunitară) și la legislația aferentă.

Programul SAPARD urmărește trei obiective majore, și anume:

- să rezolve probleme specifice legate de o dezvoltare rurală pe termen lung;
- să rezolve probleme prioritare și specifice în domeniul agriculturii (îmbunătățirea standardelor de calitate ale produselor agricole, ale procesului de producție și al marketingului acestora, având ca scop final apropierea acestor standarde de cele practicate în UE;
- să ajute statele candidate în demersul de adoptare și implementare a Aquis-ului comunitar corespunzător.

Sprrijinul financiar prin programul SAPARD poate fi solicitat de către:

- producătorii agricoli privați;
- asociații ale producătorilor agricoli;
- întreprinderi mici și mijlocii;
- autorități locale.

Vor fi sprijinite prioritar proiectele care au în vedere:

- îmbunătățirea eficienței fermelor, a pieței și industriei agro-alimentare (a calității și a standardelor privind caracterul sănătos al produselor);
- menținerea actualelor locuri de muncă și crearea altora noi;
- inițiativele privind îmbunătățirea managementului pământului și a altor resurse naturale;
- încurajarea diversității economice în zonele rurale;
- programele de promovare a agriculturii durabile;
- protecția mediului înconjurător.

SAPARD finanțează proiecte majore din domeniul modernizării agriculturii și al dezvoltării rurale printr-o contribuție anuală (în perioada anilor 2000-2006) de circa 500 milioane EURO (la prețurile curente din anul 1999), acordată prin FEOGA-G (Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă - secția Garantare) celor zece țări candidate din Europa Centrală și de Est. Pentru Cipru și Malta există alte aranjamente speciale.

La data de 21 iunie 2000, Comisia Europeană a propus o alocare orientativă a fondurilor financiare pentru fiecare dintre țările candidate. Alocarea propusă a fost realizată pe baza următoarelor criterii obiective:

- populația din mediul rural;
- suprafața agricolă;
- PIB/cap de locuitor raportat la Standardul Puterii de Cumpărare (SPC);
- situația teritorială specifică existentă în fiecare dintre statele candidate.

Țările candidate au responsabilități depline în ceea ce privește implementarea programului, începând cu etapa de selectare a proiectelor și până la efectuarea plăților. De aceea, o autoritate managerială (Agenția SAPARD) se va ocupa de implementarea programului în fiecare din statele candidate. Ca urmare a descentralizării responsabilităților la nivelul țărilor candidate, acestea vor câștiga experiență valoroasă în aplicarea regulilor și procedurilor Uniunii Europene.

Trei condiții trebuie îndeplinite înainte ca o țară să poată începe implementarea programului SAPARD:

1. *aprobarea de către Comitetul STAR al Uniunii Europene a Planului Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (PNADR) pe șapte ani*

Acest plan include setul de măsuri pe care fiecare țară intenționează să le aplice în vederea implementării Acțiunii comunitare și rezolvării problemelor prioritare ale sectorului agricol, precum:

- starea actuală a agriculturii și a zonelor rurale, rezultatele acțiunilor anterioare, resursele financiare alocate;
- descrierea strategiei propuse, a obiectivelor și priorităților stabilite;
- analiza impactului previzibil în domeniile economico-social și al mediului, inclusiv asupra pieței muncii;
- programul financiar general care cuprinde resursele naționale, comunitare și, după caz, resursele private pentru fiecare prioritate;
- autoritățile și organismele competente desemnate să răspundă de program;
- definirea beneficiarilor finali, organizații publice sau private;
- descrierea măsurilor pentru implementarea planului și a schemelor de sprijin financiar, inclusiv informațiile necesare pentru aplicarea regulilor.

2. *acreditarea agenției SAPARD în fiecare stat candidat, acreditare verificată de către Comisia Europeană înainte ca fondurile să fie transferate respectivei țări*

Fondul Național este responsabil în fiecare țară de acreditarea Agenției SAPARD, care va avea două roluri:

- să implementeze măsurile incluse în program;
- să facă plăți către beneficiari.

Deși responsabilitățile practice ale proiectelor revin țărilor candidate, implementarea programului SAPARD poate fi controlată și auditată de către Comisia Europeană.

3. *încheierea unui Acord Financiar Multianual și, respectiv, a unui Acord Financiar Anual cu fiecare țară candidată*

Acordul Financiar Multianual stabilește regulile comunitare, inclusiv de coordonare și control al alocării fondurilor.

Acordul Financiar Anual stabilește angajamentul financiar al Uniunii pentru fiecare an.

Resursele financiare alocate din bugetul UE, prin programul SAPARD, pentru cele zece țări candidate din Europa Centrală și de Est, în anul 2000, la prețurile constante din anul 1999, aveau structura reprezentată în figura 1.

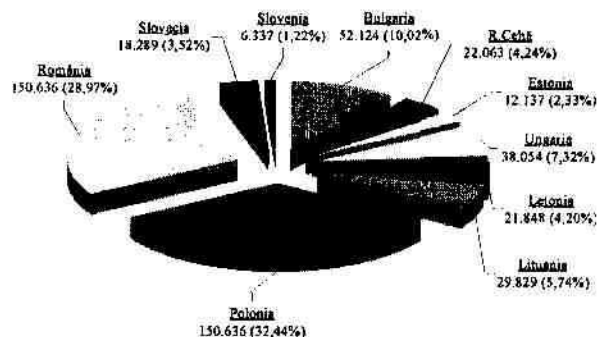

Figura 1 Cheltuielile SAPARD alocate țărilor candidate, în anul 2000, mii EURO

Sursa: Prelucrat după „The Common Agricultural Policy (1999 Review)”, European Commission Directorate – Generale for Agriculture, Luxembourg, 2000.

Prin urmare, sprijinul financiar al Uniunii Europene acordat țărilor candidate prin programele PHARE, ISPA și SAPARD, pentru perioada anilor 2000-2006, la prețurile curente din anul 1999, este prezentat în tabelul 1.

Asistența financiară a UE acordată țărilor candidate

Tabelul 1
(miliarde EURO)

Categorii de asistență	Ani						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
PHARE	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
ISPA	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
SAPARD	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Post-aderare	-	-	6,0	8,0	11,0	13,0	13,0
Cheltuieli total UE pentru extindere	3,0	3,0	9,0	11,0	14,0	16,0	18,0

Sursa: Prelucrat după „The European Union: Still enganging”, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2001.

Un efort foarte mare trebuie depus de către statele candidate pentru armonizarea standardelor în domeniul sanitar, veterinar și fito-sanitar, pentru a pregăti aderarea lor la Piața Unică.

Ec. ing. drd. Jonel V. SUBIĆ

Bibliografie

- 1 ZAHIU, L., DACHIN, A. *Politici agroalimentare comparate*, București, Editura Economică, 2001
- 2 *** *Agricultura în Uniunea Europeană – în pas cu timpul*, Delegația Comisiei Europene în România, București, 1999
- 3 *** *Procesul de extindere a Uniunii Europene (Politicele Uniunii Europene)*, Direcția Generală AGRICULTURĂ a Comisiei Europene, București, 2001
- 4 *** *Programul PHARE al Uniunii Europene (Programe ale Uniunii Europene-România)*, Centrul de Informare al Comisiei Europene în România
- 5 *** *SAPARD în România (Programe ale Uniunii Europene-România)*, Centrul de Informare al Comisiei Europene în România
- 6 *** *The Common Agricultural Policy (1999 Review)*, European Commission Directorate General for Agriculture, Luxembourg, 2000
- 7 *** *The European Union: Still Enganging*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2001
- 8 www.infoeuropa.ro, pagina web a Centrului de Informare al Comisiei Europene în România